

There are no translations available.

Юний Шухевич та його рід

Якось Ромек, як інколи кликали його друзі, грав на фортепіано на вечірці в карпатському містечку Дора. Інструмент привезли на возі від однієї свідомої родини до будинку «Просвіти». Коли ж фортепіано треба було повертати господарям, стало шкода перевозити його на возі, тому хлопці підняли інструмент разом з кріслом, у якому сидів Шухевич, та й понесли їх через усе містечко. Роман увесь час грав, і цю історію довго переповідали місцеві жителі.

«Тишковецькі Шухевичі»

Великий рід Шухевичів упродовж кількох поколінь збагачував Україну священиками, науковцями, митцями, юристами та військовими. Найдавніші згадки про рід сягають XVШ-XIX століть. Зокрема, розповідається про отця Миколу Шухевича, який був священиком у селі Раківці над Дністром. Миколин син Йосип, прадід Романа Шухевича, був парохом у селі Тишківці Городенківського повіту. Від нього починається «тишковецька лінія» родини Шухевичів, бо є ще й «олієвська лінія» (від села Олієв, де священиком був брат Йосипа Шухевича).

Йосип Шухевич здобув класичну й богословську освіту в гімназії отців Василіян у Бучачі та домініканців у Львові. А поза священичою працею отець Йосип першим в українській літературі переклав з латинської твори Вергілія — «Пісню про хліборобство» та «Скотарські поеми». Його перу належать переклади з німецької праць Ернеста Шульце, Йогана Гердера та Шіллера. З англійської переклав «Подорожнього» Вальтера Скота. Утім збірка його власних творів побачила світ аж по смерті автора - з передмовою 27-річного Івана Франка.

Отець Йосип мав 12 дітей. Двоє померли малими, а десять залишили яскравий слід в українському житті. Зенон Шухевич по смерті батька став парохом у Тишківцях, його по праву вважали главою й продовжувачем «тишковецьких Шухевичів». Саме йому завдячувало село появою українських громадських організацій. Осипа — найстарша донька — вийшла заміж за доктора Лонгіна Ро-жанковського, який був знаним адвокатом та послом до Австрійського сейму. Ольга Шухевич стала дружиною отця

Ковблянського, а в сім'ї священика Євгенія народився відомий український адвокат на політичних процесах — Степан Шухевич.

Син Ізидор — полковник австрійської армії — в час Першої світової війни мав отримати генеральське звання. Через дрібний конфлікт, який трапився у Загребській лікарні, принципового полковника звинуватили у «великосербських настроях» і звільнили зі служби. Володимир (дід Романа Шухевича) став видатним науковцем, найвідомішим дослідником Гуцульщини. Донька Модеста вийшла заміж за Миколу Козловського — гімназійного професора у Києві.

Передостанньою дитиною був Микола Шухевич — визначний український адвокат, який придбав у Львові територію для української організації «Сокіл-Батько». Наймолодшою дитиною Йосипа Шухевича була Євгенія Левицька — мати письменника та журналіста Василя Левицького-Софроніва.

Дід Володимир і бабця Терміна

Професор Володимир Шухевич викладав німецьку і українську мови у 1-й реальній школі Львова і «у вільний час» запалював українську громаду різноманітними ідеями і власною працею.

Заснував Християнсько-суспільну партію та її щоденну газету «Руслан». Був політичним дорадником галицького митрополита, кардинала Сильвестра Сембратовича.

Як член головного відділу Товариства «Просвіта» і дійсний член НТШ (тогочасної Української академії наук), дбав про народні театри, хоріві гурти і поширення історичних знань. Володимирові Шухевичу завдячуємо й появою першої в Галичині дитячої ілюстрованої газети «Дзвіночок», в якій він був головним редактором. Іван Франко тут уперше надрукував свого «Лиса Микиту». Утім світовій науковій громадськості він більше відомий як автор найґрунтовнішої праці про життя, звичаї та вірування карпатських автохтонів — «Гуцульщина». Коли народився онук Ромко, Володимирові Шухевичу було 57 років. Утім насолодитися спілкуванням з мудрим дідом Романові не вдалося — через 10 років професор помер, сильно застудившись в час російської окупації Львова в Першу світову війну.

Бабця Терміна (з роду Любовичів — патріотичної української родини з Перемишля) була такою ж невтомною, як і її чоловік. Її рідна сестра була дружиною Олександра Барвінського — громадсько-політичного діяча та визначного педагога. Сестри часто виступали на концертах по Галичині. Саме Терміна Шухевич разом із Марією Білецькою та Константиною Малицькою організували перше віче українського жіноцтва, за що

отримали від чоловіків жартівливе прізвисько «три Марини». Чоловічі кпини не зупинили активного жіноцтва, і вони заснували у Львові перше українське демократичне товариство «Клуб русинок», що згодом перетворився у «Союз українок». Терміна Шухевич долучилася й до заснування першої жіночої гімназії класичного типу (1906), а згодом й до першої в Галичині української жіночої кооперативи «Труд». Кооператива відкрила власний кравецький цех із пошиття жіночого одягу й дівочий інтернат ім. Святої княгині Ольги.

Володимир з Герміною мали п'ятьох дітей, з яких найстаршим був Йосип — батько Романа Шухевича, його брата Юрка та сестри Наталії. Закінчивши Львівську гімназію й університет, Йосип став цісарсько-королівським суддею у містечку Краковець. Окрім судівництва, грав на фортепіано, належав до співацького Товариства «Боян», опікувався могилою композитора отця Вербицького (автора музики до Національного гімну). В час польсько-української війни Йосип Шухевич проголосив у Краківцях маніфест Західноукраїнської Народної Республіки й був іменований повітовим політичним комісаром ЗУНР.

Інтелектуал з відкритим серцем

Романові батько й мати (Євгенія Стоцька — єдина донька пароха села Оглядів на Радехівщині) відправили сина до Львова, аби здобув добру освіту в Академічній гімназії. Жив хлопець у дідовому помешканні, де професор облаштував одну з кімнат у гуцульському стилі. Для цього закупив меблі та дрібне начиння з гуцульської хати, яку демонстрували на Краєвій виставці у Львові в 1894 році. Саме в цій мальовничій кімнаті поселили малого Романа.

Від бабці він не раз чув цікаві історії з життя родини. Одна з улюблених оповідок Терміна була про те, як хлопці-Шухевичі у 1892 році привезли до Львова з Карпат малого «вуйка» (так досі гуцули називають бурих ведмедів). Його подарували Кардиналу Сембратовичу, а від нього ведмідь «помандрував» до природничого кабінету новоствореної української гімназії.

Окрім Романа, у великий будинок Шухевичів, який по смерті професора доглядала Терміна, вселилися Січовий Стрілець і гімназійний викладач Степан Шах та командир стрільців, провідник Української Військової Організації Євген Коновалець. Це чоловіче товариство не раз зустрічалося вечорами за чаєм і дискутувало про минуле й сучасність України. Степан Шах працював у гімназії, де навчався Роман.

Щодня вони разом ішли на науку, бесідуючи про історію стародавнього світу. Колишній стрілець допомагав Романові вчити грецьку та латинську мови, утім юний Шухевич також

допомагав викладачеві. Спочатку впорядковував бібліотеку (у спогадах викладач згадує, що улюбленою книгою юного Романа була «Тарас Бульба» Миколи Гоголя). Пізніше щонеділі з вихованцями Шаха, які були на два роки молодші за Романа, відвідував львівські музеї, при цьому допомагаючи викладачеві доглядати за дітьми. До речі, квартиранти Шухевичів згадували, що коли в домі починалися суперечки, Роман сідав за фортепіано — грав і співав із «Наталки Полтавки»: «Де згода в сімействі, там мир і тишина». Сварки вщухали.

Усі гімназисти ділилися на три ворогуючі групи: «панчики» — зачесані й пристойно вбрані діти інтелігенції, «львівські» — сини міських робітників та ремісників, які відзначалися великою активністю, та «селюки» — вихідці з села. За логікою, Роман мав би належати до першої групи, проте в час з'ясування стосунків завжди виступав на стороні скривджених. Дуже швидко малий Шух, як його зазвичай кликали, здобув авторитет серед усіх груп. Якось 15-річний Роман на різдвяних канікулах відпочивав у батьків на річці Буг у Камінці Струмиловій. Побачивши, що під лід проломилася дитина, Роман кинувся рятувати. Додому повернувся весь у кризі й довго хворів на запалення легень.

Навчаючись у шостому класі, Роман готувався до матури (випускного іспиту) восьмикласників. Утім, ім'я Шухевича значилось і серед чотирьох прізвищ гімназистів, яких шкільна кураторія виключила з гімназії за протест проти бру-тальностей вчителя польської мови Лівочинського. Хлопцям довелося перейти в іншу гімназію, щоб скласти випускні іспити.

Пласт, спорт, мистецтво

Шухевич належав до Пласту — 7-го полку ім. Князя Лева та куреня «Чорноморців», отож раз у раз брав участь у піших та водних мандрівках горами та ріками України. Організував при Пласті гурток «Ясний Тризуб». Його туристичний гурток «Тури» здійснював тривалі подорожі по Карпатах. До організаційної клітини — «четвірки Шуха» — належали Євген Жарський (згодом професор, доктор філософії у СІПА), Богдан Кравців (відомий поет та публіцист) й Іван Гриньох (згодом священник, що був капеланом українського студентства, член УГВР). Курінь першим взявся за впорядкування стрілецьких могил на Маківці та Лисоні.

Футболіст гімназійного спортивного клубу «Русалка», член Карпатського лещатарського клубу (КЛК), переможець Запорізьких ігор у Львові 1923 року, біг з перешкодами на 400 метрів, плавання 100 метрів, у 1927 році Шухевич став першим в бігу на 100 метрів. Після рекорду з плавання на 100 метрів Шухевич жартував, що його метою є перепливати Ла-Манш, і навіть побився об заклад, що до 40 років обов'язково це здійснить. Згодом

Роман Шухевич здобув кілька перемог на спортивних «іграх ветеранів». Важко знайти вид спорту, в якому б не проявив себе Роман або до якого не залучив своїх друзів.

Одночасно Шухевич навчався у Музичному інституті імені Лисенка. Гра на фортепіано була не просто частиною освіти майбутнього командира УПА: він при кожній нагоді полюблив грати для товариства. «Я не стараюсь бути фаховим піаністом. Це було б і неможливе для мене: спокійно вправлятися на фортепіано, коли я знаю, що навколо діється з нашим народом, — згадувала його слова дівчина, яка в УВО забезпечувала алібі Шухевича і мала псевдо «Оксана». — Не раз уночі я не можу заснути, коли бачу перед собою повні докору погляди наших тисячних жертв за ґратами. Не думай, що це в мене хвилиний настрій романтичного юнака. Я вирішив поставити своє життя для боротьби за нашу самостійну державу».

Романа любили дівчата. І тут у пригоді була й слава доброго танцюриста. Найближчий друг Шука — Богдан Підгайний — пригадував, що Роман закінчив курс народних танців відомого танцюриста та художнього керівника Василя Авраменка. Однак головним для нього уже замолоду було інше. У своєму «Спомині львов'янки» Оксана записала його слова: «Я знаю, що скорше чи пізніше загину від ворожої кулі. Старим я не буду напевно. Я не боюся за нашу будучину, коли знаю, що наші засуджені сільські хлопці гинуть з окликом: «Нехай живе Україна!». Любов до визвольного змагання є в них більша за любов до особистого життя. Наші горді революціонери заглядають сміливо смерті у вічі. Я відчуваю щораз більшу відповідальність перед найкращими синами українського народу».

«Шлях Перемоги», 13 червня 2007 р.